

20110929/61605001

①

केंद्र पुरस्कृत सबला योजनांतर्गत प्रशिक्षणासाठी
Expression of Interest मागविणेबाबत.

महाराष्ट्र शासन

महिला व बाल विकास विभाग,
शासन परिपत्रक क्र. एबावि-२०११/प्र.क्र.२८८/का.५
नविन प्रशासन भवन, ३ रा मजला,
मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२
दिनांक : १७ सप्टेंबर, २०११

वाचा : शासन निर्णय महिला व बाल विकास विभाग क्र.एबावि-२००९/प्र.क्र.१८५/का-५,
दिनांक : ३० एप्रिल २०११

परिपत्रक : वरील शासन निर्णयात परि.क्र.७.६ व ७.११ मध्ये दिलेल्या सूचनानुसार ११ जिल्ह्यात सबला योजनेंतर्गत किशोरवयीन मुलींना विविध प्रकारचे प्रशिक्षण देण्यासाठी सूचना देण्यात आल्या आहेत. सदर प्रशिक्षण देण्यासाठी प्रशिक्षण संस्थांची निवड कशी करण्यात यावी ही प्रक्रिया ठरविण्यासाठी खालीलप्रमाणे सूचना देण्यात येत आहेत.

सर्वप्रथम मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद यांनी ग्रामीण प्रकल्पांसाठी, तसेच मुंबई व इतर शहरी प्रकल्पांसाठी आयुक्त, महिला व बाल विकास, पुणे यांनी स्थानिक वर्तमानपत्रात जाहिरात द्यावी. त्यात इच्छुक स्वयंसेवी संस्था, वैद्यकीय महाविद्यालय, होम सायन्स कॉलेजेस, युनिसेफ व UNFPA ने प्रशिक्षित केलेले वैयक्तिक प्रशिक्षक, यांचे अर्ज (Expression of Interest) मागवावेत. जाहिरातीचा नमूना सोबत जोडपत्र १ वर जोडण्यात आला आहे.

आयुक्त, महिला व बाल विकास, पुणे यांनी संबंधित संकेतस्थळावर (web-site) योजनेची आवश्यक माहिती ठेवण्यात यावी, त्यात उपरोक्त संदर्भाधीन शासन निर्णय दिनांक ३०.४.२०११ मधील परि.क्र.२.५ मध्ये दिलेल्या प्रशिक्षणाचे बजेट (रु.३.८ लक्ष प्रति प्रकल्प प्रति वर्ष) याचा तपशिल द्यावा. तसेच अर्जाचा नमूना, अंतिम तारीख, छाननी प्रक्रियेबद्दल माहिती द्यावी. तसेच ज्या स्वयंसेवी संस्था कार्यालयात येऊन प्रत्यक्ष माहिती घेऊ इच्छितात त्यांच्या सोयीसाठी वरील सर्व माहिती व कागदपत्र कार्यालयातही उपलब्ध करून द्यावेत.

प्रशिक्षणाचे स्वरूप :- सबला योजनेत खालील प्रकारच्या प्रशिक्षणाचा अंतर्भाव आहे :-

- १) आरोग्य, स्वच्छता, Menstrual hygiene, प्रजनन व लैंगिक आरोग्य, शरीराचा विकास, कुटुंब नियोजन व शस्त्रक्रिया इ.
- २) पोषण व आहार, पौष्टिक आहार शिजविण्याच्या पद्धती, पोषण आहाराचे प्रात्यक्षिक, (Nutrition Demonstration)
- ३) लहान मुलांची काळजी, कुटुंबनियोजन व मुलांमध्ये अंतर ठेवण्याचे महत्व, स्तनपानाचे महत्व इ.
- ४) व्यवसायिक प्रशिक्षण

५) जीवन कौशल्य (life Skills) प्रशिक्षण : यामध्ये पुढील विषयाचा समावेश करावा. महिलांशी संबंधित कायदे, सामाजिक समस्या उदा. लहान वयात लग्न, समाजात मुलींचे दुय्यम स्थान, जेंडर, लैंगिक शोषणापासून संरक्षण, आत्मविश्वास निर्मिती इ.

६) अभ्यास दौरे (field visits) /

आर्थिक तरतूदी (बजेट) :- या कार्यक्रमासाठी बाबनिहाय खालीलप्रमाणे आर्थिक तरतूद उपलब्ध आहे.

अ.क्र.	बाब	प्रति प्रकल्प खर्च
१	IFA गोळ्या	रु. २०,०००/-
२	प्रशिक्षण साहित्य संच प्रति रु. १०००/-	रु. १,५०,०००/-
३	सखी सहेली प्रशिक्षण (५ दिवस)	रु. ४०,०००/-
४	आहार व आरोग्य प्रशिक्षण, सार्वजनिक सेवेचा लाभ घेणे	रु. ३०,०००/-
५	जीवनकौशल्य प्रशिक्षण	रु. ५०,०००/-
६	व्यावसाय प्रशिक्षण	रु. ३०,०००/-
७	किरकोळ खर्च (वाहतूक आणि किशोरी दिवस इ. साजरे करण्यासाठीचा खर्च)	रु. ३०,०००/-
८	इतर खर्च (आरोग्य कार्ड छपाई, नोंदवहया इ.)	रु. ३०,०००/-
	एकूण	रु. ३,८०,०००/-

वर्ष २०११-१२ साठी सूचना :-

वरील बाबींपैकी बाब क्र.३ : सखी, सहेली प्रशिक्षणाचे रु. ४०,०००, बाब क्र. ४ आहार व आरोग्य प्रशिक्षणाचे रु.३०,०००, बाब क्र. ५ जीवन कौशल्य प्रशिक्षणाचे रु.५०,०००/- व बाब क्र. ६ व्यावसायिक प्रशिक्षणाचे रु.३०,०००/-, ह्या चारही प्रकारच्या प्रशिक्षणासाठी एकूण रुपये १.५ लक्ष प्रति प्रकल्प उपलब्ध आहे. जी स्वयंसेवी संस्था ह्या सर्व प्रकारचे प्रशिक्षण देण्यासाठी तयार व सक्षम असेल त्यांना ही पूर्ण रक्कम अदा करण्यात यावी. त्याशिवाय अनुषंगिक खर्चासाठी बाब क्र. २ व ७ खाली एकूण रुपये १.८ लाख प्रति प्रकल्प ही रक्कम सुध्दा त्यांना अदा करता येईल. प्रशिक्षण साहित्य संचात काय खरेदी करावे याबद्दल स्वयंसेवी संस्थांना स्वतंत्रपणे मार्गदर्शक सूचना लवकर निर्गमित करण्यात येतील. फक्त बाब क्र.८ इतर खर्च (आरोग्य कार्ड छपाई, नोंद वहया इ.) ह्यासाठी रु. ३०,०००/- प्रति प्रकल्प व बाब क्र.१ IFA गोळ्यांसाठी जी रक्कम उपलब्ध आहे ती एकत्रित करून केंद्रिय पध्दतीने खरेदी करण्याचे प्रस्ताव आयुक्त, महिला व बाल विकास यांनी शासनास सादर करावा व इतर सर्व बाबींसाठी (क्र.२ ते ७) स्वयंसेवी संस्थांना प्रशिक्षण व त्या अनुषंगिक बाबींसाठी रक्कम अदा करता येईल. यामुळे स्वयंसेवी संस्थेवर प्रशिक्षणाची पूर्ण जबाबदारी राहिल. यात सबला केंद्र तयार करणे, त्यात आवश्यक साहित्य ठेवणे (शा.नि.दि.३०.४.२०११ मधील परि. ७.११ मधील VII प्रमाणे), प्रशिक्षण संच ठेवणे, किशोरी दिवस साजरा करणे इ. याचा समावेश राहिल.

अर्ज करण्याची प्रक्रिया :- कोणतीही स्वयंसेवी संस्था / अर्जदार सखी व सहेली या मुलींना वरील पैकी १ किंवा जास्त प्रकारचे प्रशिक्षण देण्यासाठी अर्ज करू शकतात. मात्र त्यांनी योजनेत त्या प्रशिक्षणासाठी उपलब्ध बजेटमध्ये प्रशिक्षण देणे बंधनकारक राहिल. उदा. जर एखादी संस्था फक्त जीवन कौशल्याचे प्रशिक्षण देण्यास निवडण्यात आली असेल, तर त्यांना रु. ५०,००० प्रति प्रकल्प प्रति वर्ष इतकी मर्यादित रक्कम अदा करता येईल. जर एखाद्या संस्थेने सर्व प्रकारच्या प्रशिक्षणाची व इतर अनुषंगिक खर्चाची एकंदरीत जबाबदारी स्विकारली, तर त्याला रु.३.३० लक्ष प्रती प्रकल्प प्रतिवर्ष या मर्यादेत रक्कम देण्यात येईल.

प्रशिक्षणाचे टप्पे खालीलप्रमाणे असतील :-

- I. NIPCCD या केंद्रीय प्रशिक्षण संस्थेमार्फत राज्यस्तरीय Master Trainers चे प्रशिक्षण.
- II. राज्यस्तरीय Master Trainers मार्फत जिल्हा/गट पातळीवरील NGO /शासकीय प्रशिक्षकांचे प्रशिक्षण (TOT)
- III. NGO/शासन प्रशिक्षकांमार्फत किशोरवयीन “सखी” व “सहेली” यांचे प्रशिक्षण (प्रत्येक अंगणवाडीतून १ सखी व २ सहेली) (यासाठी अर्ज मागविण्यात यावे)
- IV. सखी व सहेली मार्फत सर्व किशोरवयीन मुलींचे प्रशिक्षण (अंगणवाडीत /शाळेत/ सबला केंद्रात) (आठवड्यात २-३ वेळा, २-३ तास प्रत्येकी)

टिप :- सध्या टप्पा क्र. III साठी अर्ज मागविण्यात यावे. टप्पा क्र. I व II चे प्रशिक्षण सत्रांची वाट न बघता, टप्पा क्र. III चे प्रशिक्षण लगेच सुरु करावयाचे आहे. भविष्यात टप्पा क्र. II चे प्रशिक्षण देण्यात येईल व यासाठी अर्जदार स्वयंसेवी संस्थेची तयारी असली पाहिजे.

निवड प्रक्रिया :- अर्जदाराने योजनेत ठरविलेल्या रक्कमेच्या आत मुलींसाठी जास्तीत जास्त किती प्रशिक्षण वर्ग आयोजित करता येईल त्याचा उल्लेख अर्जात करावा, त्याशिवाय त्यांचा अनुभव, प्रशिक्षकाची शैक्षणिक पात्रता इ.चा तपशील द्यावा. ज्या स्वयंसेवी संस्थेने ठरविलेल्या रक्कमेत सर्वात जास्त सखी व सहेली मुलींना प्रशिक्षण देण्यासाठी तयारी दर्शविली, किंवा सर्वात जास्त प्रशिक्षण सत्र / वर्ग (Training sessions) आयोजित करण्याची तयारी दर्शविली, त्यांना सर्वात जास्त गुण द्यावे. भविष्यात अर्जदार संस्थेच्या प्रशिक्षकांसाठी शासनानी तयार केलेल्या Master Trainers मार्फत वेळो वेळी प्रशिक्षकांचे प्रशिक्षण (TOT) आयोजित करण्यात येईल त्यात उपस्थित राहून प्रशिक्षण घेणे त्यांच्यावर बंधनकारक राहिल व त्यासाठी त्यांनी तयारी दर्शविली पाहिजे.

जोडपत्र-२ वर अर्जाचा नमूना जोडण्यात आला आहे. जोडपत्र-३ वर अर्जदारांना गुण देण्याबद्दल व त्यांची निवड करण्याबद्दल तक्ता जोडण्यात आला आहे. राज्य, जिल्हा व प्रकल्प स्तरावर अर्ज स्वीकारण्यात यावे. राज्य स्तरावर आयुक्त, महिला व बाल विकास यांनी अर्ज स्वीकारावे, व संबंधित जिल्ह्यांकडे त्वरित पाठवावे. जिल्हा स्तरावर मुख्य कार्यकारी अधिकारी जिल्हा परिषद यांनी अर्ज स्विकारावे प्रकल्प स्तरावर बाल विकास प्रकल्प अधिकारी यांनी अर्ज स्विकारावे.

एकदा संस्थांकडून अर्ज प्राप्त झाल्यास मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद यांनी जिल्हास्तरावर एक छाननी समिती गठीत करण्यात यावी. त्यात आहार तज्ञ, आरोग्य तज्ञ, उदा. बाल रोग तज्ञ / स्त्रीरोग तज्ञ व इतर उपयुक्त अधिका-यांचा समावेश करावा. सदर छाननी समितीने अर्जदारांना

बाबनिहाय गुण देऊन सर्वात जास्त गुण असलेल्या एक किंवा अधिक संस्थांची किंवा व्यक्तींची निवड करावी व त्यांना प्रशिक्षण देण्याचे काम सोपवावे.

प्रसिध्दी :- अर्ज मागविण्यापूर्वी सदर योजनांबद्दल व प्रशिक्षणाबद्दल वर्तमानपत्रात प्रसिध्दी पत्रक जारी करुन व इतर मार्गाने भरपूर प्रसिध्दी द्यावी. जेणेकरुन सर्व इच्छुक संस्था किंवा व्यक्ति अर्ज करु शकतील. तसेच आयुक्त, महिला व बाल विकास विभाग यांनी जाहिरात देण्यापूर्वी संबंधित website वर आवश्यक माहिती ठेवावी - उदा. योजनेची व प्रशिक्षणाची माहिती, शासन निर्णय, उपलब्ध अनुदान (बजेट) अर्जाचा नमूना, छाननी प्रक्रिया इ.

प्रशिक्षणाचे ठिकाण :- अर्जदार संस्थांनी तालुक्याच्या ठिकाणी / प्रकल्प स्तरावर किंवा त्याखाली, उदा. बीट स्तरावर, प्राथमिक आरोग्य केंद्र किंवा इतर उपयुक्त ठिकाणी, उदा.एखाद्या महाविद्यालयात किंवा शाळेत मुलींना (सखी व सहेलींना) एकत्रित करुन सदर प्रशिक्षण आयोजित करणे अपेक्षित आहे. जेणेकरुन जास्तीत जास्त मुलींना प्रशिक्षण घेणे शक्य होईल व त्यांना जास्त लांब प्रवास करावा लागणार नाही. या प्रशिक्षणासाठी फार मर्यादित आर्थिक तरतूद उपलब्ध असल्यामुळे, कमीत-कमी खर्चात प्रशिक्षण कसे देता येईल यासाठी नियोजन करावे. उदा.मोफत शासकीय जागा उपलब्ध करुन देणे (शाळेत/इतर उपयुक्त ठिकाणी)

वरील कार्यक्रमाचे वेळापत्रक आयुक्त, महिला व बाल विकास व संबंधित मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद, यांनी त्वरीत तयार करावे व शासनाला पाठवावे . त्याप्रमाणे वर्तमानपत्रात जाहिराती द्याव्यात, अर्ज मागवावे, अर्जाची छाननी करावी व प्रशिक्षण संस्थांची निवड लवकरात लवकर अंतिम करावी. शक्यतो दिनांक १ नोव्हेंबर २०११ पासून सखी-सहेलींचे प्रशिक्षण वर्ग सुरु होतील असे नियोजन करावे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने

(वन्दना कृष्णा)

प्रधान सचिव

प्रत,
मा. मंत्री (म.व बा.वि.) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई
मा. राज्यमंत्री (म.व बा.वि.) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई
प्रधान सचिव (म.व बा.वि.) यांचे वरिष्ठ स्वीय सहाय्यक, मंत्रालय, मुंबई
आयुक्त, महिला व बाल विकास , पुणे
मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद (सर्व)
बाल विकास प्रकल्प अधिकारी , एकात्मिक बाल विकास सेवा योजना (सर्व) आयुक्त, महिला व बाल विकास ,पुणे यांचे मार्फत
सर्व अधिकारी / कार्यासने, महिला व बाल विकास , मंत्रालय, मुंबई
कार्यासन (५) / निवड धारिका

जोडपत्र - १ जाहिरातीचा नमूना

किशोरवयीन मुलींना प्रशिक्षण - सबला योजना

११ जिल्ह्यात नवीन केंद्र पुरस्कृत सबला योजनेतर्गत किशोरवयीन मुलींना विविध प्रकारचे प्रशिक्षण देण्यासाठी इच्छुक स्वयंसेवी संस्था, वैद्यकीय महाविद्यालये, होम सायन्स कॉलेज, आहार व आरोग्य तज्ञ, समाजकार्य महाविद्यालय, यूनिसेफ प्रशिक्षक व इतर इच्छुक व्यक्तिकडून अर्ज मागविण्यात येत आहेत.

ज्या संस्था/व्यक्तिनी सखी व सहेली या निवडलेल्या मुलींना एक किंवा अधिक प्रकारचे प्रशिक्षण द्यावयाचे असल्यास, त्यांनी विहित नमुन्यात संबंधित जिल्हा परिषद किंवा बाल विकास प्रकल्प अधिकारीकडे, दिनांक _____ पर्यंत अर्ज करावा. ११ जिल्ह्यांचा तपशील, प्रशिक्षणाची सविस्तर माहिती, अर्जाचा नमूना व उपलब्ध बजेटबद्दल माहिती WWW. _____ या website वर, तसेच संबंधित जिल्हा परिषद कार्यालयात व बाल विकास प्रकल्प अधिकारी कार्यालयात उपलब्ध आहे.

संपर्क : श्री / श्रीमती :

दूरध्वनी क्र. :

ई - मेल :

6

Advertisement

Training of Adolescent Girls – Sabla Scheme

Applications are invited from NGOs, trainers, Medical, MSW and Home Science colleges, health and nutrition experts and other persons who wish to train adolescent girls in 11 districts in specific subjects, under the central govt. sponsored 'Sabla' Scheme.

Interested parties can train identified 'Sakhis' and 'Sahelis' in one or more identified subjects. Please apply in the prescribed form by ..... to the concerned Zilla Parishad or CDPO, office.

Details of the 11 districts, types of training, application form and budget are available on the website ..... and in the office of the concerned CDPO and Zilla Parishad.

Contact : Mr./ Mrs. ....

Tel. No. : .....

E mail : .....

जोडपत्र - २ अर्जाचा नमूना

अर्जदार संस्था / व्यक्तीचे नाव

नोंदणी क्रमांक, दिनांक

कार्यक्षेत्र, विषय

अनुभव व इतर तपशील :

शैक्षणिक व इतर पात्रता :

संस्था असल्यास जी व्यक्ति मुलांना प्रत्यक्ष प्रशिक्षण देणार आहेत, त्यांची नावे, शैक्षणिक पात्रता, अनुभव, फोटो (visiting faculty सह)

कोणत्या जिल्ह्यात/प्रकल्पात किंवा क्षेत्रात / तालुक्यात मुलींना प्रशिक्षण देण्यात इच्छुक आहे.

कोणत्या विषयात प्रशिक्षण देऊ इच्छितात :
(फक्त योजनेत उल्लेख केलेल्या विषयांपैकी)

उपलब्ध प्रशिक्षकांची संख्या, लिंग, वय, ते सध्या कोठे काम करतात.

अभ्यासक्रम उपलब्ध आहे काय ? असल्यास कोणत्या विषयावर (शक्यतो Module अभ्यासक्रमाची प्रत जोडावी)

जीवनकौशल्य (Life skills) प्रशिक्षण देण्याची क्षमता व तयारी आहे काय? असल्यास अभ्यासक्रम जोडावे.

Lecture शिवाय इतर teaching methodology बदल काही अनुभव आहे काय? तपशील द्यावा.

Field visits (अभ्यास दौरे) आयोजित करण्याची क्षमता व तयारी आहे काय? असल्यास तपशील जोडावा.

ठरविलेल्या बजेटमध्ये काम करण्याची तयारी असल्यास, खालील माहिती द्यावी :-

प्रति प्रकल्पा किती चसखीछ व चसहेलीछ या मुलींना प्रशिक्षण देणार ? एकूण किती मुली?

(5)

असे करुन किती व कोणत्या अंगणवाडयांना cover करणार? (एका अंगणवाडी क्षेत्रातून ३ मुली याप्रमाणे)

एका प्रकल्पासाठी ठरविलेल्या बजेटमध्ये पूर्ण वर्षात मुलींसाठी एकूण किती प्रशिक्षण सत्र / कार्यक्रम आयोजित करणार? किती दिवस व तासाचे?

प्रत्येक प्रशिक्षण सत्र (training course) याचा तपशील द्यावा :

- i) कालावधी (duration) - किती दिवस
- ii) प्रत्येक दिवशी किती तास - शक्यतो वेळा-पत्रक द्यावे
- iii) स्थान (Location) उदा.तालुक्याच्या ठिकाणी, प्राथ.आरोग्य केंद्र / पंचायत समिती / शाळा / महाविद्यालय / जागेची व्यवस्था स्वतः करणार काय ? / मुलींच्या राहण्याची, प्रवासाची, जेवणाची व्यवस्था स्वतः करणार काय? (उपलब्ध बजेट मधून)

सही :

नाव :

पत्ता :

संपर्क :

जोडपत्र - ३ गुणपत्रिका व निवड प्रक्रिया

जिल्हा _____ प्रकल्प _____ विषय _____ अर्जदार _____

१) प्रशिक्षकांची शैक्षणिक पात्रता, ज्ञान	१०
२) प्रशिक्षकांचा अनुभव (वर्ष, विषय)	१०
३) उपलब्ध प्रशिक्षकाची संख्या	१०
४) संस्थेच्या अभ्यासकमाची गुणवत्ता	५
५) Teaching methodology	५
६) Field visit तयारी व क्षमता (शा.नि.प्रमाणे)	५
७) जीवन कौशल्याचे प्रशिक्षण देण्याची तयारी व क्षमता (विशेषतः sex education)	५
८) प्रति प्रकल्प किती सखी, सहेलींना उपलब्ध बजेटमध्ये प्रशिक्षण देणार. ठरविलेल्या बजेटमधून सर्वात जास्त मुलींना प्रशिक्षण देणा-या संस्थेस सर्वात जास्त गुण द्यावेत.	२०
९) प्रति प्रकल्प सर्व प्रशिक्षण सत्र धरून उपलब्ध बजेटमध्ये एकूण किती तासांचे प्रशिक्षण देणार. ठरविलेल्या बजेट मधून सर्वात जास्त तासांच्या प्रशिक्षण देणा-या संस्थेस सर्वात जास्त गुण द्यावे.	२०
१०) जागेची व्यवस्था, मुलींच्या राहण्याची, प्रवासाची, जेवणाची व्यवस्था स्वतः करणार काय? प्रशिक्षणाची सर्व व्यवस्था स्वतः करणा-या संस्थेस सर्वात जास्त गुण द्यावे.	१०

एकूण गुण

१००

सूचना :

- १) एका प्रकल्पासाठी एकापेक्षा जास्त संस्थांची निवड होऊ शकते. कारण प्रत्येक संस्था विविध विषयांवर प्रशिक्षण देऊ शकते. मात्र त्या विषयासाठी ठराविक बजेट उपलब्ध राहिल.
- २) तसेच एकापेक्षा जास्त प्रकल्पांसाठी (किंवा पूर्ण जिल्ह्यासाठी सुद्धा) एकच संस्थेची निवड सुद्धा होऊ शकते. मात्र त्याची क्षमता, गुणवत्ता व पुरेसे प्रशिक्षक उपलब्ध असले पाहिजे.
- ३) लहान संस्था, महाविद्यालय, किंवा व्यक्ति असल्यास एक पूर्ण प्रकल्प cover करण्या ऐवजी, त्याचा एक भाग सुद्धा cover करू शकतात. उदा.१ बीट, किंवा ठराविक ५ अंगणवाड्या इ. अशा त-हेने जास्तीत जास्त स्थानिक लोक सहभाग प्राप्त होऊ शकतो.
- ४) सर्व विषयांसाठी किंवा सर्व क्षेत्रासाठी पुरेसे अर्ज प्राप्त न झाल्यास, ज्या विषयांसाठी किंवा क्षेत्रांसाठी अर्ज प्राप्त होतील. त्यांचे अर्ज गुणवत्ता, क्षमता व पुरेसे प्रशिक्षक इ. बाबी तपासून त्यांना प्रशिक्षणाचे काम द्यावे व यासाठी उपलब्ध बजेट वापरावे.

पु. वि. २०१७

*****